

Suomen ensimmäinen

IKÄIHMISTEN KANSALAIIRAATI

"Mitä on ikäihmisen hyvä elämä ja hyvä asuminen
ja miten se toteutuu?"

17–18.11.2011 ja 21–22.11.2011, Vaasa

– LOPPURAPORTTI –

KUST-ÖSTERBOTTENS SAMKOMMUN FÖR SOCIAL- OCH PRIMÄRHÄLSÖVÄRD
RANNIKKO-POHJANMAAN SOSIAALI- JA PERUSTERVEYDENHUOLLON KUNTAYHTYMÄ

VAASAN YLIOPISTO

Tiivistelmä

Suomen ensimmäinen ikäihmisten kansalaisraati järjestettiin 17.–18.11 ja 21.–22.11.2011 Vaasassa. Kansalaisraati keskusteli, kuulusteli asiantuntijoita ja kirjoitti julkilausuman kysymykseen "Mitä on ikäihmisen hyvä elämä ja hyvä asuminen ja miten se toteutuu?". Kansalaisraati oli kaksikielinen. Tehtävänanto kansalaisraadın järjestämiseen tuli alueellisilta ja kansallisilta toimijoilta. Kansalaisraadın päättivät toteuttaa yhdessä Vaasa-Laihia-Vähäkyrö –yhteistoiminta-alue ja K5-kunnat (Kristiinankaupunki, Kaskinen, Närpiö, Korsnäs ja Maalahti).

Tulevaisuudessa on monia ikäihmisiä koskevia haasteita. Tuleva vanhustenhuollon laki, palvelujen suunnittelu ja saatavuus, asuminen ja edellytykset arvokkaaseen elämään ovat suuria haasteita. Näiden haasteiden ratkaisemiseksi tarvitaan uusia demokratian muotoja. On tärkeää löytää sellaisia keinoja, jotka antavat väestölle hyvät mahdollisuudet osallistua heille tärkeiden asioiden kehittämiseen. Lisäksi uudet demokratian muodot ovat hyvä informaatiokanava poliittisille päättäjille ja antavat heille mahdollisuuden tehdä entistä parempia päätöksiä. Yksi tällainen muoto on kansalaisraati, joka toimii sekä ihmisten osallistumisen moottorina että päätösten legitimitietin vahvistajana.

Ikäihmisten raatia suunnitelleet tahot totesivat, että ikäihmisten on nyt aika saada mahdollisuus kokoontua pohtimaan heille tärkeitä asioita. Päätettiin, että valitulta alueelta tuli jokaisella 65-vuotiaalla tai sitä vanhemmalla olla mahdollisuus ilmoittautua mukaan. Raatiin ilmoittautui kaiken kaikkiaan 55 ikäihmistä. Heistä valittiin ositetun satunnaisototannon kautta 26 raatilaista. Tavoitteena oli koota raati, joka muodostaa hankkeeseen valitut alueet pienoiskoossa.

Deliberatiivisessä hengessä raadissa keskusteltiin, kuultiin asiantuntijoita ja lopuksi esitettiin yhteinen julkilausuma. Julkilausumassa, jonka kaikki raatilaiset ovat hyväksyneet, on kuvattu kansalaisraadın visio hyvästä elämästä ja hyvästä asumisesta. Julkilausuma sisältää 18 ehdotusta, jotka esitetään paikallisille, alueellisille ja kansallisille poliittisille päättäjille. Julkilausuman takana on intensiivinen työ. Kansalaisraati esitti julkilausuman tiedotustilaisuudessa 22.11.2011. Raati kokoontuu tammikuussa 2012 allekirjoittamaan viimeistellyn julkilausuman ja keskustelemaan raadın työn tulosten etenemisestä.

Raati antoi ikäihmisille mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin asioissa, jotka ovat heille tärkeitä. Tähän raporttiin perehtymällä saa tietoa ikäihmisten kansalaisraadista. Toivomme, että lukijana viet viestiä eteenpäin sekä kansalaisraadeista yleensä että erityisesti ikäihmisten raadın tuloksista. Teillä, jotka olette päättäjiä tai viranhaltijoita, on erityinen rooli tämän asian etenemisessä, koska julkilausuma lähetetään teille käsiteltäväksi. Hankkeen henkilöstö ja kansalaisraadın jäsenet aikovat

seurata julkilausuman vaikuttavuutta. Uskomme, että ikäihmisten kansalaisraadin esitykset saavat hyvän vastaanoton, koska tehtävänantajina ovat olleet kunnat, kuntayhtymät ja Suomen kuntaliitto.

Raportti on saatavilla internetistä osoitteesta: <http://www.uwasa.fi/citizensvoice>

Ikäihmisten kansalaisraadin osallistujat

SISÄLLYSLUETTELO

1. Kansalaisraati uudenlaisena vaikuttamisen tapana	5
2. Ikäihmisten kansalaisraati	7
2.1. Ikäihmisten kansalaisraadin lähtökohta	7
2.2. Ikäihmisten kansalaisraadin teema	7
2.3. Ikäihmisten kansalaisraadin osallistujat	8
2.4. Ikäihmisten kansalaisraadin päivien kulku	8
3. Ikäihmisten kansalaisraadin julkilausuma	11
4. Osallistumisen illuusiosta aitoon vaikuttamiseen	16

LIITTEET

Liite 1. Ikäihmisten kansalaisraadin ohjausryhmä	17
Liite 2. Ikäihmisten kansalaisraadin mainosjuliste	18
Liite 3. Ikäihmisten kansalaisraadin ilmoittautumislomake	19
Liite 4. Ikäihmisten kansalaisraadin kokoonpano	20
Liite 5. Ikäihmisten kansalaisraadin osallistujat	21
Liite 6. Ikäihmisten kansalaisraadin päivien kulku	22
Liite 7. Ikäihmisten kansalaisraadin fasilitaattorit	23
Liite 8. Ikäihmisten kansalaisraadissa tentatut asiantuntijat	24
Yhteystiedot	25
Kuvia raatipäivistä	26

1. Kansalaisraati uudenaikaisena vaikuttamisen tapana

Suomalainen yhteiskunta tulee tulevaisuudessa kohtaamaan yhä monimutkaisempia, monitulkintaisempia ja arvolatautuneempia ongelmakysymyksiä. Ehkä keskeisin näistä on kysymys siitä, miten suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan käy. Kuinka tulevaisuudessa saadaan tarpeeksi osaavaa työvoimaa tuottamaan hyvinvointipalveluita? Entä miten toimitaan, kun tulee tarve priorisoida palveluita tai kun on löydettävä ratkaisuja ikääntyvän väestön tarpeisiin? Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä ongelmakysymyksistä, joihin ei ole olemassa yksittäisiä asiantuntijoita eikä lopullisia ratkaisuja¹.

On syytä korostaa sitä, että nämä ongelmat edellyttävät kansalaisten suurempaa osallistumista. Kansalaiset ovat oman elämänsä asiantuntijoita ja tietävät siten näiden ongelmien todellisuuden². Heidän näkemyksensä syventävät ymmärrystä ongelmien luonteesta sekä antavat oivalluksia ratkaisuihin. Tiedämme kuitenkin, että osallistumisen kulttuuri ei Suomessa ole parhaalla mahdollisella tasolla. Näyttää siltä, että suomalainen demokratia on hampaaton puuttamaan vaikeisiin yhteiskunnan tulevaisuutta koskeviin ongelmiin ja niiden haasteisiin.

Suomalaisen osallistumisen kulttuurin muuttaminen on tarpeellista. Aito osallistuminen tulee palauttaa jalustalle. Tähän tarvitaan uudenlaisia osallistumisen muotoja. Tarvitaan siirtymistä *pikademokratiasta* kohti *hidasta demokratiaa*³. Pikademokratialla tarkoitetaan nopeaa asiantuntijavetoista päätöksentekoa, jossa ei anneta aikaa syvälliselle pohdinnalle ja eri näkökulmien vertailulle. Hitaalla demokratialla tarkoitetaan puolestaan toimintatapaa, jossa sekä kansalaisille että päättäjille annetaan mahdollisuus keskustella asiasta tai ongelmasta ennen päätösten tekemistä. Oletuksena on, että laaja-alaiset keskustelut ja monipuolinen tiedonsaanti johtavat lopulta asian ymmärtämiseen ja hyväksymiseen. Näin muodostuu vankka kansalaismielipide, joka johtaa yhteisymmärrykseen käsiteltävien ongelmien todellisesta luonteesta ja sitoutumiseen ongelmiin ratkaisuihin.

Hidas demokratia voidaan rinnastaa *deliberatiiviseen demokratiaan*⁴ eli demokratian muotoon, jossa kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua, jossa jokainen osallistuja voi tuoda esiin omat näkökulmansa ja argumenttinsa, ja jossa huomio ei ole argumentin esittäjän statuksessa vaan itse argumentin ansioissa. Käsitteenä on, että deliberatiivinen demokratia lisää päätöksenteon legitimitettiin ja tuottaa hyviä, oikeudenmukaisia ja

---

¹ Esimerkiksi Raisio H. (2010). *Embracing the wickedness of health care: Essays on reforms, wicked problems and public deliberation*. Väitöskirja. Acta Wasaensia 228, Sosiaali- ja terveyshallintotiede 5. Vaasa: Vaasan yliopistopaino

² Clarke, M. & Stewart, J. (2000). Handling the Wicked Issues. Teoksessa C. Davies, L. Finlay & A. Bullman (toim.). *Changing Practice in Health and Social Care*. Lontoo: Sage. 377–386.

³ Schlesinger, A. B. (2009). *The Death of "Why?": The Decline of Questioning and the Future of Democracy*. San Francisco: Berrett-Koehler.

⁴ Keskusteleva/harkitseva demokratia: lisätietoa kts. <http://www.uwasa.fi/citizensvoice>

yhteiseen hyvään tähtääviä ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin. Lisäksi se rakentaa aktiivista kansalaisyhteiskuntaa ja vähentää ihmisten välisiä empatiaongelmia. Tämän päivän Suomessa ideaalisten deliberatiivisten olosuhteiden luominen on kuitenkin erittäin haasteellista. Osallistumisen kulttuurin muuttaminen ei tapahdu hetkessä eikä itsestään, vaan se vaatii aktiivista ja pitkäkestoista toimintaa aidon osallistumisen lisäämiseksi.

Eri puolella Suomea on jo tartuttu haasteeseen ja lähdetty toteuttamaan deliberatiivisen ideaalin mukaisia *kansalaisraateja*. Kansalaisraadit ovat demokratiainnovaatioita, jotka lähestyvät osallistumisen tematiikkaa hyvin erilaisesta näkökulmasta kuin Suomessa on totuttu. Kansalaisraadit ovat kestoltaan pidempiä ja keskusteluiltaan laadukkaampia kuin esimerkiksi tavanomaiset kuntalaiskuulemiset. Raadit pyrkivät muodostamaan kohdeväestönsä pienoiskoossa. Verrattuna tavanomaisiin gallupeihin ja kansalaiskuulemisiin kansalaisraadit mahdollistavat ihmisten mielipiteiden kehittymisen. Ennen kaikkea suunta on *osallistumisen illuusiosta aitoon vaikuttamiseen*. Tiivistettynä kansalaisraadit ovat seuraavanlaisia:

1. Kestoltaan pidempiä

Vaikeiden asioiden perusteelliseen käsittelyyn tarvitaan aikaa.

2. Edustavampia

Saadaan aikaan näkemys, joka edustaa koko yhteisöä: ei vain äänekkäimpiä, aktiivisimpia ja hyväosaisimpia.

3. Keskustelun suhteen laadukkaampia

Koulutetut fasilitaattorit (ryhmänvetäjät) varmistavat, että syntyy keskusteluilmapiiri, jossa kaikki ovat keskenään tasa-arvoisia, jossa kaikki saavat puheenvuoron ja jossa kaikkia kuunnellaan.

4. Vaikuttavampia

Ei ole osallistamista osallistamisen vuoksi, vaan pyrkimyksenä on viedä kansalaisraadien ehdotuksia aidosti eteenpäin.

5. Mahdollisia preferenssien muuttajia

Galluppien esittämä staattinen kansalaismielipide kyseenalaistetaan: ihmisten näkemykset voivat muuttua, kun asioita käsitellään monista eri näkökulmista, kun saadaan monipuolista tietoa, ja kun voidaan keskustella monien erilaisten ihmisten kanssa.

2. Ikäihmisten kansalaisraati

Samoin kuin aikaisemmin Vaasan seudulla toteutetut nuorisoraati, opiskelijaraati ja vammaisten henkilöiden kansalaisraati⁵, on myös ikäihmisten kansalaisraati deliberatiivisen demokratian mukaisen kansalaisraadın sovellus. Tavanomaiset kansalaisraadit ovat usein paikallisia (kunta), alueellisia (maakunta) tai kansallisia (valtio), jolloin ne muodostavat ko. alueen pienoiskoossa. Ikäihmisten kansalaisraati koostui puolestaan nimensä mukaisesti ikäihmisistä. Ikäihmisten kansalaisraadın tavoitteena oli ikääntyneiden aito osallistuminen heitä koskevien asioiden käsittelyyn.

2.1. Ikäihmisten kansalaisraadın lähtökohta

Ikäihmisten kansalaisraati toteutettiin Vaasan yliopiston ”Ihmisen ääni”-akatemiahankkeen, alueellisen BoWer-verkoston ja kansallisen Innokylä-hankkeen vahvana yhteistyönä⁶. Hankkeen lähtökohtana oli valmisteilla oleva vanhuspalvelulaki ja sosiaali- ja terveysministeriöstä esitetty toive saada ikäihmisten näkemykset vahvemmin osaksi lainvalmistelua. Myös alueelliset tarpeet olivat vahvasti mukana heti alusta lähtien. BoWer-verkoston osaaminen kansalaisosallistumisen saralla ja Innokylän laajojen verkostojen tuki tarjosivat hyvät mahdollisuudet pilotoida uudenlaista osallisuuden formaattia ikäihmisten äänen kuuluviin saamiseksi.

Ikäihmisten kansalaisraadın suunnittelu alkoi laajassa Pohjanmaan hyvinvointitoimijoiden ja Innokylän edustajien välisessä tapaamisessa alkuvuodesta 2011, jolloin päästiin yhteisymmärrykseen raadın järjestämisen tarpeesta. Suunnittelua jatkettiin pienemmässä työryhmässä. Työryhmä kutsui koolle ikäihmisten kansalaisraadın ohjausryhmän (liite 1). Monipuolinen ohjausryhmä kokoontui kolme kertaa. Sen keskeinen tehtävä oli varmistaa prosessin puolueettomuus ja legitimitetti. Ohjausryhmä otti kantaa esimerkiksi raadissa käsiteltävään teemaan, tentattuihin asiantuntijoihin, raatipäivien rakenteeseen sekä raatilaisten valintaan.

2.2. Ikäihmisten kansalaisraadın teema

Ikäihmisten kansalaisraadın lopullinen teema tarkentui monivaiheisen prosessin kautta. Pienryhmä pohti teeman valintaa ikäpoliittisen keskustelun kautta ja valitsi alustavaksi kysymykseksi ikäihmisten kotona selviämisen (*Kuinka selviän kotona pidempään?*). Tämä teema esiteltiin myöhemmin ikäihmisten kansalaisraadın ohjausryhmälle. Ohjausryhmässä

---

⁵ Lisätietoa: Raisio H. & Vartiainen P. (2011). *Osallistumisen illuusiosta aitoon vaikuttamiseen: Deliberatiivisesta demokratiasta ja kansalaisraatien toteuttamisesta Suomessa*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto. kts. myös. <http://www.uwasa.fi/citizensvoice/english/case/>

⁶ Lisätietoa: <http://www.welfarebower.fi/> <http://www.innokyla.fi/>

mainittua teemaa pidettiin kuitenkin keskustelua liiaksi ohjailevana, joten teemaa muokattiin siten, että siitä muodostui alla kuvattu kysymys. Ohjausryhmä koki tarpeelliseksi testata kysymyksenasettelua kohdeväestöllä. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että kaksi ohjausryhmän jäsentä testasi teeman toimivuutta ikäihmisten keskuudessa, omissa yhteisöissään. Lopulliseksi kysymykseksi muodostui seuraava:

”Mitä on ikäihmisen hyvä elämä ja hyvä asuminen ja miten se toteutuu?”

2.3. Ikäihmisten kansalaisraadien osallistujat

Ikäihmisten kansalaisraadien tavoitteena oli muodostaa kohdeväestönsä pienoiskoossa. Pyrkimys oli huomattavasti parempaan edustavuuteen kuin perinteisillä osallistumistavoilla, kuten kuntalaiskuulemisilla, on mahdollista saavuttaa. Raadin ohjausryhmä määritteli kansalaisraadien tavoitteellisen kokoonpanon liitteen 4 mukaiseksi. Raati päätettiin muodostaa Vaasa-Laihia-Vähäkyrö –yhteistoiminta-alueen ja K5-kuntien 65-vuotiaista ja sitä vanhemmista ikäihmisistä.

Ikäihmisten kansalaisraatia markkinoitiin kohdekunnissa hyvin laajasti. Markkinointikanavina käytettiin kuntien tiedotuslehtiä ja internetsivuja, paikallislehtiä ja radiota. Raadin julisteita levitettiin laajasti eri paikkoihin ja esitteitä jaettiin eri tilaisuuksissa (liite 2). Lisäksi ikäihmisten kanssa toimivia tahoja, kuten vanhusneuvostoja, pyydettiin markkinoimaan raatia omilla tahoillaan.⁷ Ikäihmisten kansalaisraatiin ilmoitettiin täyttämällä paperisia ja elektronisia ilmoittautumislomakkeita (liite 3), lähettämällä sähköpostia tai soittamalla puhelimella. Osallistujien matkakulut korvattiin ja lisäksi he saivat palkkioksi osallistumisestaan lahjakortin.

Raatiin ilmoittautui kaiken kaikkiaan 55 ikäihmistä. Heistä valittiin ositetun satunnaisotannon kautta 26 raatilaista, jotka muodostivat tilastotietojen avulla etukäteen määritellyn

---

⁷ Kiitos seuraaville tahoille markkinointiavusta: Riitta-Liisa Kangasluoma ja Seija Nyqvist (Vaasan kaupunki/Ikäkeskus), Aino Vainionpää (puheenjohtaja, Vaasan eläkeliitto), Per Thomasfolk (ombudsman Svenska pensionärsförbundet) Ann-Sofie Smeds-Nylund (projektledare Äldrecentrum Österbotten/KASTE), Riikka Saari (vanhuspalvelujohtaja Vähäkyrö), Marja-Terttu Tarkkanen (vanhuspalvelujohtaja Laihia), Elisabeth Sjöberg (vanhuspalvelujohtaja Kristinestad), Berit Varho (sosiaalijohtaja Kaskinen), Tiia Krooks (vanhuspalvelujohtaja Närpiö), Kerstin Sjöstrand (äldreomsorgschef Korsnäs), Monika Björk ja Therese Sten-Nordström (vanhuspalvelujohtaja / kotipalveluohjaaja Maalahti), Salla Kyrölahti ja Maria Oksa (tutkimusavustajat Vaasan yliopisto).

ideaalikokoonpanoon (liite 4). Raadista muodostui laadullisesti suhteellisen edustava⁸. Vaikka kaikista kunnista ei tullut ilmoittautuneita, oli raati aluetasolla hyvin muodostunut suhteessa koko kohdeväestöön. Raatiin osallistui lopulta 23 henkilöä (liite 5).⁹

2.4. Ikäihmisten kansalaisraadın päivien kulku

Ikäihmisten kansalaisraati järjestettiin 17–18.11.2011 ja 21–22.11.2011. Päivien väliin jätettiin viikonloppu, mikä toisaalta mahdollisti levon tiiviiden alkupäivien jälkeen ja toisaalta antoi raatilaisille aikaa pohtia jo läpikäytyjä keskusteluja. Raati järjestettiin Vaasan yliopiston tiloissa. Tarkka päivien kulku on esitetty liitteessä 6. Päivien rakenne koostui fasilitoiduista eli ohjatuista pienryhmäkeskusteluista, koko ryhmän välisistä keskusteluista (liite 7), asiantuntijoiden tenttauksesta (liite 8) sekä raadin julkilausuman laatimisesta ja esittämisestä tiedotustilaisuudessa.

Ensimmäinen raatipäivä alkoi tervetulo puheella, jonka jälkeen esiteltiin kansalaisraadın idea sekä ikäihmisten kansalaisraadın tausta. Raatilaiset tutustuivat toisiinsa ryhmätehtävässä, jonka jälkeen oli vuorossa kahden ensimmäisen asiantuntijan tenttaus. Ensimmäisen päivän asiantuntijoiden tehtävänä oli taustoittaa raadin työskentelyä antamalla raatilaisille tietoa ikäihmisten elämästä Pohjanmaalla sekä itse palvelujärjestelmästä. Päivän päätteeksi raatilaiset käsittelivät kuulemaansa informaatiota pienryhmäkeskusteluissa. Pienryhmiä oli kolme: kaksikielinen, suomenkielinen ja ruotsinkielinen. Ryhmien kokoonpanot vaihtuivat päivittäin, joten jokainen raatilainen pääsi osallistumaan paitsi oman äidinkielenensä ryhmään myös kaksikieliseen ryhmään. Ryhmiä vetivät koulutetut fasilitaattorit. Pienryhmäkeskusteluiden tulokset käytiin läpi päivien päätteeksi koko ryhmän kesken. Raati toteutettiin kaksikielisesti siten, että fasilitaattorit tulkkasivat tarvittaessa ryhmäkeskusteluja sekä asiantuntijoiden antamaa informaatiota. Myös raadin julkilausuma kirjoitettiin heti alusta lähtien molemmilla kielillä.

Asiantuntijoiden tenttaukset jatkuivat raadin toisena päivänä teemalla ”tulevaisuus”. Esitykset keskittyivät erityisesti tulevaisuuden asumiseen. Kolmas raatipäivä keskittyi puolestaan arvoihin. Tällöin kuultiin asiantuntijan arvokeskustelua koskeva alustus ja katsottiin raatia varten kuvattu ikäihmisen haastattelu. Haastattelun tarkoituksena oli varmistaa, että huomioiduksi tulivat myös niiden henkilöiden näkemykset, jotka eivät voineet osallistua raatiin oman terveydentilansa vuoksi. Ikäihmisten kansalaisraadın

---

⁸ Kansalaisraadın järjestämisen yksi suurimmista tulevaisuuden haasteista edustavuuden suhteen on sen varmistaminen, ettei raadeista muodostu vain hyväosaisten vaikuttamisen välineitä. Kansalaisraadın järjestäjien tulee tehdä töitä sen eteen, että raadit muodostaisivat kohdeväestönsä pienoiskoossa mahdollisimman hyvin. Yhteiskunnan epätasa-arvoisuuden kasvaessa tämä on erityisen tärkeää.

⁹ Kansalaisraadın osallistujien määräksi suositellaan yleisesti enintään 24 henkilöä. Tämä on määrä, joka vielä mahdollistaa laadukkaan keskustelun. Ikäihmisten kansalaisraatiin valittiin 26 henkilöä, koska oletuksena oli muutaman valituista joutuvan perumaan osallistumisensa esimerkiksi sairastumisen vuoksi, kuten myös käytännössä kävi.

julkilausuman laadinta aloitettiin kolmannen päivän päätteeksi. Työ jatkui neljäntenä päivänä. Raatilaiset esittelivät raadin julkilausuman tiedotustilaisuudessa, jossa oli paikalla runsaasti asiasta kiinnostuneita tahoja. Vaasa-Laihia-Vähäkyrö yhteistoiminta-alueen, K5-kuntien, Vaasan yliopiston ja Kuntaliiton edustajat pitivät tilaisuudessa kommenttipuheenvuorot.

Hankehenkilökunta jatkoi työtä tämän loppuraportin kirjoittamisella. Loppuraportti lähetettiin raatilaisten kommentoitavaksi, ja lopullinen hyväksyminen tapahtui loppuraportin allekirjoitustilaisuudessa 23.1.2012. Ikäihmisten kansalaisraadin julkilausuma esitetään kokonaisuudessaan seuraavassa luvussa 3.

3. Ikäihmisten kansalaisraadın julkilausuma

Perehdyttämme neljän päivän ajan laaja-alaisten keskusteluiden ja monipuolisen tiedonsaannin kautta meille annettuun kysymykseen "Mitä on ikäihmisen hyvä elämä ja hyvä asuminen ja miten se toteutuu?" päädyimme esittämään seuraavaa:

TEEMA 1: Ikäihmisen hyvä elämä

Suomen ikääntyvän väestön osuus kasvaa. Ikäihmisten asiat ovat tärkeitä nyt ja tulevaisuudessa. Ikäihmisten palvelujen ja hoidon hyviä käytäntöjä voisi tarkastella mm. Tanskassa ja Alankomaissa. Suomen ikääntyvän väestön palvelut ja ehtodot on kehitettävä ottaen huomioon ikäihmisten lähiympäristön olosuhteet sekä kaupungissa, maaseudulla että haja-asutusalueilla. **Palvelujen suunnittelussa lähdetään siitä, että kaikki me ikäännyimme** ja että eri palvelujen, turvallisuuden tunteen ja virkistystoiminnan tarve kasvaa. Hyvään elämään kuuluu taloudellinen, fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus riippumatta yhteiskunnallisesta asemasta ja asumispaikasta. Turvallinen elämä tarkoittaa, että voi valita oman asumisensa ja lähiympäristönsä sekä asua omassa kodissaan niin pitkään kuin mahdollista. Palvelut on suunniteltava yksilöllisesti. Palvelujen saatavuus ja laatu on turvattava yhdenvertaisesti riippumatta asuinpaikasta. Ikäihmiset odottavat kunnioitettavaa ja tasa-arvoista kohtelua kaikkialla yhteiskunnassa. Ikäihmiselle on taattava oikeus ja annettava mahdollisuus ilmaista mielipiteensä sekä tulla kuulluksi. Jokaisella ikäihmisellä on oikeus ihmisarvoiseen elämään ja arvokkaaseen kuolemaan. Valtion ja kuntien päättäjien tulee toimia yhteiskunnallisten arvokeskustelujen edistäjinä.

TEEMA 2: Ikäihmisen hyvä asuminen

Yhteiskunnallisen suunnittelun tavoitteena tulee olla monimuotoisten ja ikäihmisten tarpeisiin perustuvien asumismuotojen toteuttaminen. Asumispalvelujen lähtökohtana tulee olla ikäihmisten monimuotoiset ja toimivat palvelut. Ikääntyvien palvelujen suunnittelu on osa yhdyskuntasuunnittelua. Kaavoituksessa ja erilaisessa yhdyskuntasuunnittelussa on huomioitava monipuolisesti ikäihmisten hyvän asumisen toteutuminen. Suunnittelu tulee kohdentaa lähiympäristöön, sen pitää mahdollistaa sosiaalinen vuorovaikutus eri sukupolvien välillä sekä varmistaa ympäristön ja asuntojen esteettömyys.

Ikäihmisen hyvän asumisen edellytyksiä ovat

- asumisen turvallisuus ja toimivuus
- ennakoivat asumisratkaisut

- AV- ja tietoteknologian saatavuus
- esteettömyys, esim. hissit
- omaishoidon tukeminen
- korjaus- ja huoltotoiminta
- lähipalvelujen saatavuus
- asuinyhteisöjen yhteisöllisyyden kehittäminen
- palvelujen aktiivinen tarjoaminen ikääntyville kuntalaisille
- ulkoilumahdollisuuksien turvaaminen asumismuodosta riippumatta.

TEEMA 3: Esitykset ikäihmisten hyvän elämän ja hyvän asumisen toteuttamiseksi

Esitys 1. Ikäihmisten vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen ja turvaaminen, erityisesti heitä itseään koskevissa asioissa.

Kohdennus: Kunnallinen ja valtakunnallinen taso.

Kuvaus: Palkataan lakisääteinen vanhusasiamies valtakunnan tasolle hoitamaan ja valvomaan ikäihmisten asioita. Perustetaan kuntiin lakisääteiset ikäihmisten neuvostot. Näiden roolia ja statusta tulee vahvistaa ja tehtävänkuvaa tarkentaa. Varmistetaan eläkeläisyhdistysten toimintaedellytykset ja vaikuttamismahdollisuudet paikallistasolla.

Esitys 2. Ikäihmisten näkemysten ja mielipiteiden huomioon ottaminen kaikessa kunnallisessa, maakunnallisessa ja valtakunnallisessa suunnittelussa sekä asioiden käsittely hallintorajat ylittävässä kehittämistyössä.

Kohdennus: Kunnallinen, maakunnallinen ja valtakunnallinen taso.

Kuvaus: Hallintorajat ylittävässä suunnittelussa ikäihmisten ääni on otettava huomioon. Ikäihmisten asiat tulevat esiin kaikilla politiikan aloilla.

Esitys 3. Ikäihmisten ja muiden yhteiskuntaryhmien vuorovaikutuksen, toiminnan ja verkostojen tukeminen.

Kohdennus: Kunnallinen taso.

Kuvaus: Sukupolvet ylittävää kanssakäymistä on tuettava ihmisten arjessa, esimerkiksi yhdyskuntasuunnittelussa, asumisessa ja järjestötoiminnassa. Suunnittelussa tulee huomioida naapuriapu, yhteiset kokoontumispaikat, esim. korttelituvat (eri ikäpolvet yhdessä), kouluvaari- ja kylämuumotoiminta. Sosiaalinen toiminta kasvattaa suvaitsevaisuutta eri yhteiskunta- ja ikäryhmien välillä.

Esitys 4. Ikäihmisten osallistumisen mahdollistaminen monimuotoisesti kulttuuri, liikunta- ja virkistystoimintaan. Kattava ja kunnittain samankaltainen kulttuurisetelijärjestelmä kaikille ikäihmisille.

Kohdennus: Kunnallinen ja valtakunnallinen taso.

Kuvaus: Osallistuminen on taattava tarvittaessa kunnan kuljetuspalvelujen ja/tai avustajan turvin. Kulttuurisetelillä pyritään motivoimaan ne ikäihmiset/ryhmät, jotka muutoin eivät osallistu.

Esitys 5. Ystäväpalvelun organisoiminen kaikille, jotka sitä tarvitsevat/haluavat.

Kohdennus: Kunta yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa.

Kuvaus: Henkilö (ei hoitohenkilö, kotipalvelu tai sukulainen) pitää säännöllisesti yhteyttä ikäihmiseen: päivittäin, viikoittain tai tarpeen mukaan. Ystäväpalveluun voivat kuulua mm. vierailut kulttuuritapahtumissa.

Esitys 6. Monipuolisten palveluiden takaaminen ikäihmisille. Ikäihmisten palvelut kootaan saman katon alle keskitetysti esim. vanhusneuvolaan.

Kohdennus: Kunnallinen taso.

Kuvaus: Vanhusneuvola on informatiivinen palvelukeskus, joka sisältää ikäihmisen kannalta tärkeitä palveluita, esimerkiksi ennaltaehkäisevät terveystarkastukset. Tarvittaessa kunta järjestää palvelubussin tai -taxin (mobiilit palvelut) sekä tukee paikallisliikennettä esimerkiksi sponsoroimalla niin, että eläkeläiset saavat alennusta matkalippuihin. Näin mahdollistetaan pääsy palveluihin.

Esitys 7. Monipuolisen tiedon saatavuuden takaaminen (mm. sosiaalisista oikeuksista, aktiviteeteista, toiminnoista) asuinalueesta riippumatta.

Kohdennus: Kunnallinen taso.

Kuvaus: Tietoa on oltava saatavilla netin kautta (vanhusneuvola, palvelukeskus), henkilökohtaisena neuvontana ja puhelimitse. Kunnallinen tiedotuslehti jaetaan vuosittain yli 65-vuotiaille.

Esitys 8. Kattava palvelusetelijärjestelmä kaikille ikäihmisille.

Kohdennus: Valtakunnallinen ja kunnallinen taso.

Kuvaus: Palvelusetelijärjestelmää laajennetaan ja kehitetään valtakunnallisesti siten, että setelin saaja voi itse päättää, miten setelin käyttää.

Esitys 9. Ikääntyvien kotona asumisen ja sitä tukevien palvelujen kehittäminen.

Kohdennus: Kunnallinen ja valtakunnallinen taso.

Kuvaus: Lähiympäristöä ja -palveluja on kehitettävä lisäämällä kunnallisen alue-suunnittelun, esteettömyyden, erilaisten energiaratkaisujen, kuljetuspalvelujen (myös maaseudulla), tuki- ja huoltopalvelujen sekä kohtuuhintaisten talonmiespalvelujen tarjontaa.

Esitys 10. Monimuotoisten, kodinomaisten palveluasuntojen saatavuuden lisääminen.

Kohdennus: Valtakunnallinen ja paikallinen taso.

Kuvaus: Palveluasuminen voi olla hyvä vaihtoehto, mutta on huomioitava turvallisuus, yksilöllisyys, viihtyvyys, kodinomaisuus ja edullisuus.

Esitys 11. Olemassa olevien rakennusten peruskorjaaminen ja uusien rakentaminen vuokra- ja palveluasunnoiksi ikäihmisille ja muistisairaiden ihmisten määrän suuren kasvun huomioiminen.

Kohdennus: Sektorit ylittävä yhdyskuntasuunnittelu.

Kuvaus: Yhdyskuntasuunnittelua ja rakennuttajia tulee kannustaa rakentamaan sellaisia rakennuksia, jotka tyydyttävät kaikkien ikäihmisten yksilölliset asumistarpeet.

Esitys 12. Ikäihmisten ulkoilupalvelujen lakisääteinen järjestäminen niin koti-, palvelu- kuin laitosasumisessakin.

Kohdennus: Valtakunnallinen ja kunnallinen taso.

Kuvaus: Ulkoilupalvelut voidaan toteuttaa oppilaitosyhteistyönä vapaavalintaisina tai pakollisina opintoina opintosuuntauksen mukaan.

Esitys 13. Omaishoidon ja siihen liittyvän tuen kehittäminen.

Kohdennus: Valtakunnallinen ja paikallinen taso.

Kuvaus: Ympäri vuorokautista hoitoa koskeva omaishoidontuki on korotettava lakisääteisesti minimipalkkaa vastaavalle tasolle. Omaishoitajalle suunnattuja tukimuotoja on kehitettävä mm. lisäämällä vapaapäiviä (esim. 1pv/vk), jolloin mahdollistuu omaisen mahdollisuus siirtyä joustavasti omaishoitoon. Sosiaaliloma käytäntöjärjestelmä on saatava myös omaishoitopalveluihin.

Esitys 14. Ikäihmisen psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen turvallisuuden varmistaminen kunnan eri toimintojen turvin.

Kohdennus: Valtakunnallinen ja kunnallinen taso.

Kuvaus: Tapaturmia ja kaltoinkohtelua on pyrittävä ehkäisemään. Kaikkien turvavälineiden saatavuus on taattava. Ikäihmisille on taattava AV-tukipalvelujen kehittäminen ja käyttäjätuki.

Esitys 15. ”Seniorikiintiö” ikäihmisille jatko-opinnoissa/koulutuksessa.

Kohdennus: Opetus- ja kulttuuriministeriö, opetusvirasto.

Kuvaus: Koulutus vahvistaa aktiivisuutta ja osallisuutta. Ikäihmisille tulee taata mahdollisuus aloittaa opiskelu tai jatkaa opintojaan.

Esitys 16. Sosiaali- ja terveysalalle riittävästi osaavaa ja pätevää henkilökuntaa, jolla on erityisosaamista geriatriassa ja gerontologiassa molemmilla kotimaisilla kielillä.

Kohdennus: Valtion taso, sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, opetusvirasto.

Kuvaus: Taataan opiskelupaikka, valmistuminen ja korkeatasoinen opetus sosiaali- ja terveysalan henkilökunnalle. Jokaisella terveys- ja sosiaalialan koulutuksessa olevalla tulisi olla enemmän vanhustyötä ja myös käytännön työtä pakollisena osana koulutusta. Opiskelijoiden osallistaminen työskentelyyn ikäihmisten kanssa antaa opiskelijoille tietoa ja kokemuksia ikäihmisistä. Samalla tämä ehkäisee ikäihmisten yksinäisyyttä, koska nuoret

ja opiskelijat työskentelevät kouluajalla ja opiskeluajalla ikäihmisten kanssa. Toivomuksena ikäihmisille vakituinen lääkärisuhde.

Esitys 17. Taitetusta indeksistä luopuminen eläkkeiden maksun perusteena ja indeksi-perusteen muuttaminen ennalleen.

Kohdennus: Valtakunnallinen.

Kuvaus: 90-luvulla väliaikaiseksi määritelty indeksi (80 % elinkustannukset ja 20 % palkkakustannukset) pitää ehdottomasti poistaa ja palata entiseen indeksiin (50 % elinkustannukset ja 50 % palkkakustannukset).

Esitys 18. Kuntien ja alueiden välisen eriarvoisuuden poistaminen.

Kohdennus: Kaikki tasot.

Kuvaus: Saatava aikaan resurssien ja kehittämistyön kokonaisvaltainen koordinaatio. Enemmän käsiä ja tekijöitä. Hallintoa tehostettava eri hallintokuntien välisen yhteistyön koordinaatiolla kansallisella, alueellisella ja kunnallisella tasolla.

Kunnioitavasti luovutamme tämän toimeksiannon mukaisen ja yhteisesti hyväksymämme ikäihmisten kansalaisraadın julkilausuman paikallisille, alueellisille ja kansallisille päättäjille.

Vaasassa 23.1.2012

Jarmo Ruuska
Rauha Vörnlund
Raimo Oivola
Päivi Haataja
Työväen Nuorisoyhdistys
Päivi Haataja
K. J. Lehto
Marjatta Elomaa
Leena Lehtinen
Kaisa Ilanen
Kaisa Pöytälahti

Mauri Välimäki
Jung Sund
Harry Ahlberg
J. Uusitalo
Marianne Gästby
Kerstin Lillberg
Miehellinen
Jyly-Suomen

4. Osallistumisen illuusiosta aitoon vaikuttamiseen

Toteutettaessa erilaisia demokraatiainnovaatioita, kuten juuri kansalaisraateja, on erityisen tärkeää sen varmistaminen, ettei niistä muodostu vain uudenlaisia näennäisdemokratian¹⁰ muotoja. Kukaan ei halua näennäisdemokratian kasvattamista missään muodossa eikä erityisesti kansalaisraatien osalta. Se, että raadit jäisivät vaille aitoa vaikuttavuutta, haittaisi uusien osallistumismuotojen kehittämistä ja käytännön toteuttamista sekä heikentäisi entisestään suomalaista osallistumisen kulttuuria ja demokratiaa. Aktiivisuuden lisääntymisen sijaan kasvaisi vain ihmisten kyynisyys osallistumista kohtaan. Eli, osallistumisen vaikuttavuus on yksi uusien demokraatiamuotojen merkittävimmistä tekijöistä.

Vaikuttavuus voidaan kuitenkin ymmärtää monin tavoin. Esimerkiksi kansalaisraadeissa ei sinänsä puhuta suorasta demokratiasta. Ne eivät tuota sitovia päätöksiä. Tästä huolimatta kansalaisraatien tuotoksiin tulee suhtautua vakavasti, mikä tarkoittaa sitä, että päättäjät ottavat kantaa raatien julkilausuman kehittämisehdotuksiin. *Vaikuttavuus ymmärretään tällöin perusteltuna kannanottona kansalaisraadın tuotokseen.* Tämä tarkoittaa sitä, että päättäjien olisi syytä perustella, mitä kansalaisraadın ehdotuksista he vievät eteenpäin sekä mitä eivät ja miksi eivät. Kun päättäjätkin perustelevat kantansa, jatkuu keskustelu käsitellystä teemasta edelleen deliberatiivisen demokratian ihanteen mukaisesti.

Ikäihmisten kansalaisraadın tuotokselta odotetaan vaikuttavuutta. Neljän päivän laaja-alaisten keskustelujen ja monipuolisten asiantuntijatenttausten jälkeen raatilaiset laativat julkilausuman, joka sisälsi sekä vision ikäihmisten hyvästä elämästä ja hyvästä asumisesta että 18 kehittämisehdotusta. Vaikka raatilaiset eivät suinkaan olleet julkilausuman jokaisesta kohdasta yksimielisiä, he kaikki kuitenkin hyväksyivät julkilausuman kokonaisuudessaan. Ikäihmisten kansalaisraati osoitti, kuinka erilaiset ihmiset voivat yhdessä keskustellen voittaa erimielisyydet ja päätyä yhteisymmärrykseen ja lopulta kaikkien hyväksymään lopputulokseen.

Tätä loppuraporttia tullaan levittämään laajasti eri tahoille, erityisesti julkilausumassa kohdennetuille toimijoille. *Tavoite on edellä esitetyn mukainen aito vaikuttavuus.*

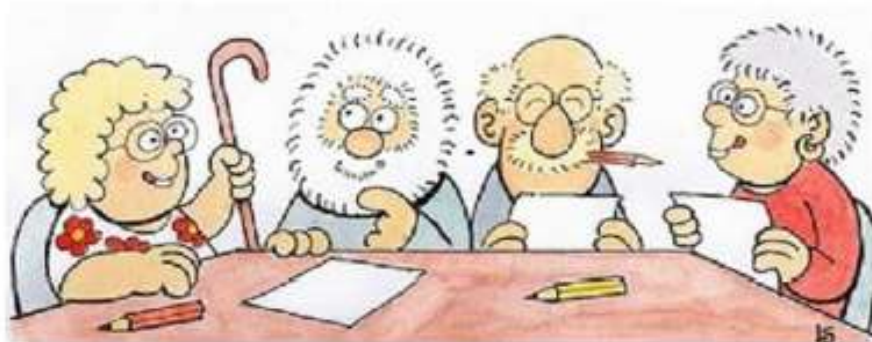
¹⁰ Kts. professori Hannu Katajamäen kirjoitus aiheesta:
http://blog.uwasa.fi/aluekehitys/placebodemokratian_kyseenalaistus/

Liite 1. Ikäihmisten kansalaisraadin ohjausryhmä

- Matti Paloneva, *koti- ja laitoshoidon tulosalueen johtaja, Vaasa (moderaattori)*
- Susann Sjöström, *projektikoordinaattori (sihteeri), Vaasan yliopisto / BoWer*
- Harri Raisio, *tutkijatohtori, Vaasan yliopisto (asiantuntija)*
- Pirkko Vartiainen, *professori, Vaasan yliopisto*
- Riikka Saari, *vanhustyönjohtaja, Vähäkyrö*
- Ralf Häggqvist, *ansvarig psykolog, Närpes/ K5*
- Ole Norrback, *ordförande för Svenska pensionärsförbundet*
- Lars-Erik Björkstrand, *kyrkoherde, Närpes*
- Varpu Rajaniemi, *aluekehitysjohtaja, Pohjanmaan liitto*
- Annika Hissa, *johtaja, Länsi-Suomen muotoilukeskus Muova*
- Aino Vainionpää, *puheenjohtaja, Vaasan eläkeneuvosto*
- Lotta Pitkänen, *koordinaattori, Vaasan Seudun Muistiyhdistys/Pohjanmaan Muistiluotsi*
- Sonja Sulkakoski, *palveluohjaaja, Ikäkeskus, Vaasa*
- Marja-Liisa Niinikoski, *projektipäällikkö, Aalto-yliopisto*
- Katariina Välikangas, *tutkija, Suomen kuntaliitto / Innokylä*
- Fredrica Nyqvist, *tutkija, THL*

Ensimmäisenä Suomessa

IKÄIHMISTEN KANSALAIIRAATI

- OLETKO 65-VUOTIAS TAI SITÄ VANHEMPI ?
- ASUTKO KASKISISSA, KORSNÄSISÄ, KRISTIINANKAUPUNGISSA, LAIHIALLA, MAALAHDESSA, NÄRPIÖSSÄ, VAASASSA TAI VÄHÄKYRÖSSÄ ?
- HALUATKO OLLA VAIKUTTAMASSA POHJANMAAN IKÄIHMISTEN HYVINVOINNIN PARANTAMISEEN ?

**JOS VASTASIT KYLLÄ EDELLÄ ESITETTYIHIN KYSYMYKSIIN,
OLE HYVÄ JA ILMOITTAUDU MUKAAN!**

Lisätietoa ja ilmoittautuminen:

Projektikoordinaattori Susann Sjöström: puh. 06-3248410 tai 050-3738298.
sähköposti: susann.sjostrom@uwasa.fi

Ilmoittautumislomake Internetissä: www.uwasa.fi/citizensvoice

- Ikäihmisten kansalaisraatiin valitaan yhteensä 26 henkilöä.
- Kansalaisraati järjestetään 17-18.11.2011 ja 21-22.11.2011 Vaasan yliopiston tiloissa.
- Tervetuloa ilmoittautumaan! Viimeinen ilmoittautumispäivä raatiin on 9.10.2011.

Liite 3. Ikäihmisten kansalaisraadın ilmoittautumislomake

ILMOITTAUTUMISLOMAKE	Ikäihmisten kansalaisraati
----------------------	----------------------------

Nimi: _____

Osoite: _____

Puhelinnumero: koti _____ gsm _____

Sähköpostiosoite: _____

Sukupuoli: Nainen ( ) Mies ( )

Syntymävuosi: _____

Äidinkieli: suomi ( ) ruotsi ( ) muu ( ) mikä? _____

Koulutus: Kansakoulu ( )
Kansakoulu ja keskikoulu ( )
Kansakoulu ja kansalaiskoulu ( )
Ammattitutkinto ( )
Ylioppilastutkinto ( )
Yliopisto ( )
Muu, mikä _____ ( )

Työ/eläke: Olen eläkkeellä ( )
Olen osa-aikaeläkkeellä ( )
Olen työelämässä ( )

Pääasiallinen työtehtävä ennen eläkettä, tai nykyinen jos olet työelämässä:
_____

Harrastustoiminta:
_____

Mahdolliset luottamustehtävät:
_____

Ilmoittautumiset suoraan Susann Sjöströmille tai puhelimitse:
06- 324 8410, gsm 050-3738298 tai kirjoittamalla viestin: susann.sjostrom@uwasa.fi.

Voit täyttää ilmoittautumislomakkeen myös internetissä:
<http://www.uwasa.fi/citizensvoice>

Jos haluat lähettää ilmoittautumisen postitse, pyydämme Sinua itse maksamaan postimaksun.
Ilmoittautumiset osoitteeseen:

Susann Sjöström
Vaasan yliopisto
Filosofinen tiedekunta/Sosiaali- ja terveyshallintotiede
PL 700
65101 Vaasa

Jos tulen valituksi Ikäihmisten kansalaisraatiin, sitoudun osallistumaan raatiin seuraavina ajankohtina:
Torstai 17.11, perjantai 18.11, maanantai 21.11 ja tiistai 22.11 kello 12-17 Vaasan yliopistolla (luokat F118 ja A201).

Sitoudun ( )
En sitoudu ( )

Kiitos ilmoittautumisestasi! Raatiin valituille ilmoitetaan valinnasta henkilökohtaisesti viimeistään
2.11.2011.

Liite 4. Ikäihmisten kansalaisraadın kokoonpano

Demografiset tekijät	Kategoriat	Tavoite (26)	Valittu (26)
Alue	K5	9	9
	V-L-V	17	17
Kunta	Kristiinankaupunki	3	0
	Kaskinen	0	1
	Närpiö	3	2
	Korsnäs	1	0
	Maalahti	2	6
	Laihia	2	2
	Vähäkyrö	1	1
	Vaasa	14	14
Sukupuoli	Nainen	15	15
	Mies	11	11
Kieli	Ruotsi	12	12
	Suomi	14	14
Ikäryhmä	1920-25	Viitteellinen	1
	1926-30		2
	1931-35		7
	1936-40		6
	1941-46		10
Koulutus	Kansakoulu	Viitteellinen	5
	Kans + keskikoulu		3
	Kans + kansalaisk.		-
	Ammattitutkinto		12
	Ylioppilastutkinto		1
	Yliopisto		4
Muu		1	
Ammatti, työtausta		Viitteellinen	Haastattelija, diakonissa (2), rehtori, toimistopäällikkö, opettaja, postin johtajatehtävä, kotiavustaja (2), logistiikka suunnittelija, laboratorioavustaja, lähihoitaja, yrittäjä, konsulentti, tutkimusjohtaja, puhelinasantaja, asentaja, kassahoitaja, konttoripäällikkö, lastentarhanopettaja, maanviljelijä (2), terveydenhoitaja, LVI-asentaja, lehtori, maanviljelijä/tutkija
Aktiivisuus (järjestöissä, ei kunnallisissa luottamustoimissa)	Aktiiviinen	Viitteellinen	12
	Ei aktiivinen		14
Edelleen töissä	Kyllä	Viitteellinen	1
	Ei		25

Liite 5. Ikäihmisten kansalaisraadın osallistujat

- Ahläng Harry
- Aspholm Hjördis
- Antila Britha
- Alanen Kaino
- Elomaa Marjatta
- Gästgivars Margaretha
- Hagström Britt
- Kinnari Tauno
- Lehtimäki Eeva
- Lillbåsk Kerstin
- Lindholm Arja
- Melin Kirsti
- Pöytälaakso Kerttu
- Risku Raimo
- Riskula Antti
- Rissanen Aira
- Sund Bengt
- Uthardt Lorenz
- Välimäki Maria
- Vörlund Rauha
- Yli-Suomu Jaakko
- Östvall Barbro
- Östvall Runo

Liite 6. Ikäihmisten kansalaisraadin päivien kulku

Torstai 17.11. Teema: fakta

12.00–12.15 Vaasan kaupungin koti- ja laitoshoidon tulosalueen johtaja, ohjausryhmän puheenjohtaja Matti Paloneva toivottaa tervetulleeksi

12.15–14.00 Tutustumista toisiin sekä kansalaisraadin taustoittamista

14.00–15.00 Ensimmäisen ja toisen asiantuntijan tenttaus: ”Miten ikäihmiset Pohjanmaalla elävät ja asuvat, mitä he tekevät ja miten palvelu on järjestetty”

15.00–15.15 Kahvitauko

15.15–16.30 Keskustelu pienryhmissä

16.30–17.00 Yhteenveto koko ryhmässä

Perjantai 18.11. Teema: tulevaisuus

12.00–12.15 Kahvi

12.15–13.00 Kolmannen asiantuntijan tenttaus: ”Ikähoiva-työryhmän ehdotukset ja tulevaisuuden haasteet”

13.00–13.45 Neljännen asiantuntijan tenttaus: ”Tulevaisuuden asuminen”

13.45–14.00 Tauko

14.00–14.45 Keskustelu pienryhmissä

14.45–15.00 Kahvitauko

15.00–16.30 Keskustelu pienryhmissä

16.30–17.00 Yhteenveto koko ryhmässä

Maanantai 21.11. Teema: arvot ja julkilausuman laadinnan aloitus

12.00–12.15 Kahvi

12.15–12.45 Viidennen asiantuntijan tenttaus: ”Arvot nyky-yhteiskunnassa ja tulevaisuudessa”

12.45–13.00 Kuudes ”asiantuntija”: dokumentti

13.00–13.45 Keskustelua esitysten pohjalta

13.45–14.00 Tauko

14.00–15.00 Keskustelu koko ryhmässä (aloitetaan julkilausuman laadinta)

15.00–15.15 Kahvitauko

15.15–16.30 Keskustelua pienryhmissä

16.30–17.00 Yhteenveto koko ryhmässä

Tiistai 22.11. Teema: julkilausuman laadinta ja esitys tiedotustilaisuudessa

12.00–12.15 Kahvi

12.15–13.45 Keskustelua pienryhmissä

13.45–14.00 Tauko

14.00–15.45 Julkilausuman viimeistely eri kokoonpanoissa

15.45–16.00 Valmistautumista tiedotustilaisuuteen

16.00–17.00 Tiedotustilaisuus

Liite 7. Ikäihmisten kansalaisraadien fasilitaattorit

- Jessica Fagerström, koordinaattori, Vaasan Seudun Yhdistykset ry
- Marjo Hannu-Jama, kehittämissuunnittelija, Nordens Välfärdscenter NVC
- Pirjo Knif, kehittämissuunnittelija, SONet BOTNIA
- Susanne Jungerstam, yliopettaja, Yrkeshögskolan Novia
- Ritva Mertaniemi, erikoissuunnittelija, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
- Susann Sjöström, projektikoordinaattori, Vaasan yliopisto /BoWer
- Harri Raisio, tutkijatohtori, Vaasan yliopisto (pääosin taustalla)

Liite 8. Ikäihmisten kansalaisraadissa tentatut asiantuntijat

- Aija Ström, ylitarkastaja, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- Annika Wentjärvi, projektitutkija, GERDA-hanke, Yrkeshögskolan Novia
- Raija Hynynen, asuntoneuvos, ympäristöministeriö
- Pirkka Åman, tutkija, Länsi-Suomen Muotoilukeskus Muova
- Lars Hertzberg, emeritusprofessori, Åbo Akademi
- Ruukinkartanon palvelukeskuksessa asuvan ikäihmisen videoitu haastattelu

Yhteystiedot

Matti Paloneva
Koti- ja laitoshoidon tulosalueen johtaja
Vaasan kaupunki
puh. 06-325 1644
matti.paloneva@vaasa.fi

Pirkko Vartiainen
Professori
Sosiaali- ja terveyshallintotiede
Vaasan yliopisto
puh. 06 -324 8411
pirkko.vartiainen@uwasa.fi

Susann Sjöström
Projektikoordinaattori
BoWer / Vaasan yliopisto
puh. 06-324 8410
susann.sjöström@uwasa.fi

Harri Raisio
Tutkijatohtori
Sosiaali- ja terveyshallintotiede
Vaasan yliopisto
puh. 06-324 8412
harri.raisio@uwasa.fi

Kuvia raatipäivistä

